

J. S. GANETSKI

LENIN JA YKSITYISTEN PANKKIEN KANSALLISTAMINEN

Muistellessani aikaa, kun Vladimir Iljitš oli joukossamme, tulen johtopäätökseen, että kaikki me, jotka työskentelimme välittömässä kosketuksessa häneen, olimme tavattoman epäkulttuurisia. Me emme ainoastaan häirinneet ja vaivanneet häntä kaikenlaisilla pikkuseikoilla, vaan saatuamme häneltä hyvin paljon kirjelappuja, puhelinsanomia ja kirjallisia ohjeita useimmiten hävitimme ne tai heitimme menemään. Ja kuitenkin nämä vähämerkityksellisiltä näyttäneet kirjelaput luonnehtivat tavattoman hyvin Iljitšiä. Niissä ilmenee hänen nerokas järkensä, hänen päättäväisyytensä ja samalla varovaisuutensa, hänen pyrkimyksensä suunnata meidät kaikki tehtävienne tarkkaan ja täsmälliseen täyttämiseen; ne ilmaisivat myös hänen herkkätuntoisuuttaan ja hyväsydämisyyttään.

Kansanpankissa (entisessä Valtionpankissa) työskentelyni aikana jouduin usein keskustelemaan Iljitšin kanssa työstämme ja saamaan häneltä ohjeita. Monet ohjeet saimme kirjallisessa muodossa. Mutta tavallisesti ne eivät olleet kirjoituskoneella lyötyjä ja kolmella allekirjoituksella sekä numerolla varustettuja ja kansliassa kirjoihin merkittyjä „virallisia” papereita, vaan Iljitšin itsensä kirjoittamia pieniä kirjelappusia... Missä ne ovat nyt?.. Muistista kirjoittaminen Iljitšistä on vaikeaa. On oltava erittäin varovaisia, muuten saatamme olla epätarkkoja.

Kansanpankin työssä Iljitšiä kiinnostivat myös kaikenlaiset yksityiskohdat.

Päätäväisenä kaikkien välttämättömien toimenpiteiden ja asetusten läpiviemisessä Vladimir Iljitš osoitti samalla suurta varovaisuutta. Finanssiasioista esitetyt asetuseronnokset, joilla ei ollut poliittista merkitystä, mutta jotka koskivat kipeästi pikkumuistajiin, eivät miellyttäneet Vladimir Iljitšiä.

Muistan, että meillä oli paljon vaivaa lainakassan panteista. Panteja ei lunastettu, lainakassat oli lopetettava. Mutta panteja

oli kymmeniä tuhansia. Jokaisessa lunastuksessa oli arvioitava „nykyinen” hinta, koska asetuksen mukaan kuului palautettavaksi korkeintaan 10.000 ruplaa. Siinä tietenkin olivat mahdollisia kaikenlaiset virheet ja väärinkäytökset, ja palauttaminen sellaisissa tapauksissa tietenkin aina pitkistyi.

Kun Vladimir Iljitš sai tietää meidän koneistomme „pienistä epäkohdista”, hän antoi heti vastaavat ohjeet.

Kerran eräs naishenkilö kääntyi Vladimir Iljitšin puoleen pyynnöllä jouduttaa ja helpottaa pantin palauttamista. Vladimir Iljitš antoi hänelle heti Puolustusneuvoston puheenjohtajan viralliselle lomakkeelle kirjoittamansa kirjeen:

„28/IV 1919

tov. Krestinski (tai tov. Ganetski).

Tämän esittäjällä on pyyntö, joka koskee pantattuja esineitä. Pyydän käsittelemään *mahdollisimman nopeasti* hänen pyyntönsä ja ratkaisemaan asian viivytyksittä.

KKN:n Puheenj. V. Uljanov (Lenin)”¹.

Kansankomissaarien Neuvoston puheenjohtaja antoi „määräyksensä” aina hyvin kohteliaassa ja korrektissa muodossa. Mutta Iljitšin määräysten nopea täytäntöönpaneminen oli meille mieluisaa muutenkin eikä niiden muodon takia. Kyseisessäkin tapauksessa pantin luovutus toimitettiin viivyttämättä. Minulla säilyneessä Vladimir Iljitšin kirjeessä on merkintä: „Pantu täytäntöön 29.4.19. Ganetski”.

Kun me ehdotimme julkaistavaksi asetuksen, joka olisi rajoittanut pantteja koskevien anomusten vastaanottamisen määräaikaa, ei tämä meidän asetuksemme miellyttänyt Iljitšiä. Oli ilmeistä, että hän tahtoi lykätä sitä. Minulla on säilynyt seuraava kirjelappu, jonka tov. Krestinski (silloinen finanssiasiain kansankomissaari) on kirjoittanut Vladimir Iljitšille Puolustusneuvoston istunnon aikana:

„Lukekaa. Jos hyväksytte, allekirjoittakaa, minä kerään Puolustusneuvoston muiden jäsenten allekirjoitukset. N. Krestinski”.

Vladimir Iljitš kirjoitti lapun toiselle puolelle:

„Ei saa heti pakkoluovuttaa eikä tämä sitäpaitsi ole asetusluonnos.

Ehdotan: antaa 2--3 kansankomissaarin tehtäväksi joko sopia toimenpiteistä tai esittää KKN:oon asetusluonnos”².

Kuka ei muistaisi sitä, millaisia epätoivoisia avunpyyntöjä kuului paikkakunnilta setelien puutteen takia. Sillä koskaan ei

¹ „Lenin-kokoelma” XXIV, s. 290.— *Toim.*

² Sama, s. 94.— *Toim.*

osattu ennakolta arvioida oikein. Meno- ja tuloarvioita ei ollut nimeksikään, setelien arvo laski päivä päivältä, rintama vaati alituisesti paljon rahaa... Vladimir Iljitš tiesi hyvin kaiken tämän ja käsitti, että paikkakunnat valittivat aiheettomasti rahlähetysten puuttumista.

Mutta heti kun Vladimir Iljitš sai sähkeen tästä asiasta, se alkoi huolestuttaa häntä, ja hän teki kaiken, jotta rahaa lähettäisiin.

Kerran taas joku lähetti sähkeen ja Vladimir Iljitš kyseli asiaa vakavasti tov. Krestinskiltä Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa.

Tämä rauhoitteli häntä ja lähetti huhtikuun 8 päivänä 1919 kirjelapun:

„Soitin juuri Ganetskille, että hän lähettäisi *viivyttlemättä ja ensivuorossa*”.

Mutta tämäkään tieto ei rauhoittanut Vladimir Iljitšiä. Hän lähetti kirjelapun takaisin tov. Krestinskille ja lisäsi siihen: „Älkää vain unohtako”.

Tov. Rakovski lähetti Kijevistä heinäkuun 16 päivänä 1919 salakirjoitetun sähkeen:

„Kansankomissaarien Neuvoston Puheenjohtajalle tov. Leninille.

Pyydän välttämättä lähettämään luvatut rahat. Meillä on taas suuri rahapula. Rakovski”.

Illalla Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa Vladimir Iljitš antoi minulle tämän sähkeen, jossa oli lisäys:

„Ganetskille: valmistakaa vastauksen teksti”.

Annoin heti Iljitšille seuraavan luonnoksen:

„Tänään lähetetään 300, joista 50 on Kalugalle. Vastedes tullaan lähettämään säännöllisesti”.

Mutta Vladimir Iljitšiä tämä teksti ei miellyttänyt. Hän palautti sen heti minulle seuraavan kirjelapun kanssa:

„Ganetskille: tällainen teksti ei kelpaa. On laadittava seuraavasti: teille on luvattu niin ja niin monta miljoonaa siihen aikaan mennessä. Olemme lähettäneet teille niin paljon silloin ja lähettämme vielä niin paljon silloin.

Laatikaa heti sellainen teksti”¹.

Ja kaikki se tehtiin Kansankomissaarien Neuvoston istunnon aikana, missä Vladimir Iljitš toimi puheenjohtajana eikä jättänyt kuulematta yhtään sanaa ympärillä tapahtuneesta keskustelusta.

Vladimir Iljitšiä kiinnosti suuresti pankkiemme politiikka ja toiminta. Häntä huolestutti se, että yksityisten pankkien kansallistamista toteutettiin ilman asiantuntemusta. Häntä kummastutti

¹ „Lenin-kokoelma” XXIV, s. 93.— *Toim.*

pankkitoimitsijain boikottilakko ja sittemmin heidän sabotaašinsa. Mutta ilman pankkitoimitsijain apua ei voitu suorittaa oikein työtä eikä hoitaa kunnollisesti tilityksiä.

Saavatko suljetuiksi joutuneet kansallistetut yksityiset pankit hoitaa juoksevia operaatioita ja milloin niiden toiminnan lopettaminen on vietävä lopullisesti päätökseen? Miten on laadittava näiden pankkien tilitase ja mistä määräajasta lähtien on laadittava silloin jo yhtenäisen Kansanpankin tilitase? Millaisen tulee olla uuden, neuvostopankin politiikan?

Iljitš unelmoi siitä, että neuvostopankki muutettaisiin vähitellen „koko maamme sosialistisesti järjestetyn talouselämän tilienhoidon ja säännöstelyn yhtenäiseksi koneistoksi”.

Vladimir Iljitš huolehti herkeämättä kaikista näistä ensiarvoisen tärkeistä kysymyksistä samoin kuin vähemmän tärkeitäkin, jotka koskivat pankkien toiminnan tekniikkaa. Hän ajatteli niitä lakkaamatta, neuvotteli ja antoi ohjeita alinomaa.

Ennen hallituksen muuttamista Pietarista Moskovaan 1918 aiottiin finanssiasian kansankomissaariksi nimittää Isidor Emmanuilovitš Gukovski. Vladimir Iljitš sanoi asiasta minulle ja kehotti käsittelemään alustavasti I. E. Gukovskin kanssa kaikki pankkikysymykset ja sitten tulla yhdessä sopimaan niistä hänen luokseen. Saavuttuamme neuvottelimme 3—4 kertaa monta tuntia Iljitšin kanssa. Eräisiin neuvotteluihin osallistui myös tov. Spunde (silloisen Kansanpankin varajohtaja). Viimeiseen istuntoon Iljitšillä oli neuvottelukokouksemme pöytäkirjan tapainen.

Lainaan tämän mielenkiintoisen asiakirjan, jonka Vladimir Iljitš on itse kirjoittanut:

„Pankkipolitiikan teesit.

1. Laadittava tilikertomus yksityisistä pankeista saaduista varoista sisällyttäen tilikertomukseen jokaisen yksityisen pankin kaikkien asioiden likvidoinnin.

(Yksimielisesti).

Siitä, miten on laadittava tilikertomus, on seuraavia mieliteitä:

(a) jokaisen yksityisen pankin entiselle henkilökunnalle (Valtionpankin Komissariaatilla on oikeus syrjäyttää eräitä heistä) annetaan tiukka määräys panna nopeasti järjestykseen kaikki pankin asiat ja laatia tilitase lopullisessa muodossa, ensinnäkin 14.XII.1917 asti ja toiseksi operaatioiden viimeiseksi päiväksi.

(b) Täyttäessään tätä pankkien tilikertomusten laatimisen ja pankkien kaikkien asioiden likvidoinnin tehtävää yksityiset

pankit toimivat ilman mitään poikkeuksia Venäjän Tasavallan yhtenäisen Kansanpankin osastoina ja yksinomaan likvidoimistarkoituksissa ja suorittamatta mitään uusia operaatioita.

(Ganetski ja Gukovski) ja Lenin.

Spunden eriävä mielipide:

Tilitaseen 14.XII.1917 asti laatii meidän asettamamme Erikoisen komissio.

Toista tilitasetta ei tarvitse laatia.

Jatkuvat operaatiot 14.XII.1917 lähtien suoritetaan Kansanpankin nimissä.

Kaikki yksityiset pankit samoin kuin Valtionpankki julistetaan Venäjän Tasavallan yhtenäiseksi Kansanpankiksi.

2. Kaikkea toimintaa tilikertomusten laatimiseksi johtaa Valtionpankin Komissariaatti.

Kutsutaan mahdollisimman paljon kokeneita työntekijöitä, myös Valtionpankin ja yksityisten pankkien entisiä toimitsijoita.

(Yksimielisesti).

3. Rajoittumatta pankkien kansallistamiseen pankkipolitiikka on vähitellen mutta järkkymättä suunnattava pankkien muuttamiseen koko maamme sosialistisesti järjestetyn talouselämän tilienhoidon ja säännöstelyn yhtenäiseksi koneistoksi.

Spunde ja Lenin kannattavat.

Gukovski on vastaan.

Ganetski pidättäytyy (pitäen käytännöllisesti toteuttamattomana).

4. Kiireelliset toimenpiteet Kansanpankin osastojen mahdollisimman suuren määrän avaamiseksi koko maassa.

Näiden osastojen tarkoituksenmukaisin sijoittaminen kaupungeissa ja maaseudulla huomioiden yleisöpalvelun mukavuudet.

Käyttää entisten yksityisten pankkien osastoja Kansanpankin osastoina.

(Yksimielisesti).

5. Talletusten koskemattomuuden julistaminen (mikä tietenkään ei ollenkaan vähennä Valtion oikeuksia verojen perimisessä).

6. Vapaa šekkivaihto.

7. Työväenvalvonnan täydellinen säilyttäminen rahan antamiseen pankeista.

8. Normeeraus rahan antamisessa kulutustarkoituksiin säilytetään.

Saatetaan voimaan useita helpotuksia yleisölle rahan pankkeihin tuomisen ja rahan pankeista antamisen jouduttamiseksi sekä muodollisuuksien yksinkertaistamiseksi.

9. Toimenpiteiden toteuttaminen tarkoituksella, että väestö pitäisi pankeissa kaikki rahat, jotka eivät ole ehdottoman välttämättömiä kulutustarkoituksiin. Lain ja käytännöllisten toimenpiteiden valmisteleminen tämän periaatteen pakolliseksi toteuttamiseksi.

10. Kaikki Kansanpankin osastot Venäjän Federatiivisen Neuvostotasavallan rajojen sisällä pitävät toiminnassaan tarkoin ohjeena keskushallinnon ohjeita ja asetuksia ilman oikeutta säätää mitään paikallisia sääntöjä ja rajoituksia. Poikkeuksia sallitaan vain keskushallinnon suostumuksesta”¹.

Tässä on vain tavattoman pieni osa muistelmia Iljitšistä. Ne koskevat vain yhtä kysymystä. Mutta miten kuvaavia ovatkaan nämä hänen muistiinpanonsa, hänen teesinsä.

On yhä uudelleen annettava meille puoluevelvollisuudeksi etsiä arkistoistamme Iljitšin kirjoittamia asiakirjoja, muistella kohtaamisiamme ja keskustelujamme Iljitšin kanssa ja kirjoittaa se kaikki.

Meidän on jätettävä historiaan, uusille sukupolville mahdollisimman tarkka ja yksityiskohtainen luonnekuvaus Vladimir Iljitšistä. Tovereiden muistelmat helpottavat huomattavasti tätä vaikeaa tehtävää.

¹ „Lenin-kokoelma” XXI, ss. 163—165.— *Toim.*